¯ÿæ ¯ÿæÓæ{Üÿ¯ÿ Aæ{º’ÿLÿÀÿ

ଦିଲ୍ଲୀପ କୁମାର ବେହୁରା

ଏକ ଦଳିତ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ପିଲାଟିଏ ଦିନେ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତା ହେବେ, ସେ କଥା ହୁଏତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧାରଣା ବାହାରେ ଥିଲା । ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ରତ୍ନଗିରି ଜିଲ୍ଲାରେ ଏପ୍ରିଲ ମାସ ୧୪ ତାରିଖ ୧୮୯୧ ମସିହାରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ ବାବାସାହେବ ଭୀମରାଓ ଆମ୍ବେଦକର । ପିତା ସାଧାରଣ ସୈନିକଟିଏ ଥିଲେ । ମାହାର ଜାତି ଏକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଲଢୁଆ ଜାତି ହିସାବରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଥିଲା । ଏହିଭଳି ଏକ ଜାତିକୁ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିଥିଲେ ଭୀମରାଓ ଆମ୍ବେଦକର । ଏହି ମାହାରମାନଙ୍କୁ ନେଇ ୧୯୧୪-୧୮ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ମାହାର ବାଟାଲିଅନ ମଧ୍ୟ ଗଠନ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ପିତାମାତାଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ସର୍ବକନିଷ୍ଠ ସନ୍ତାନ । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବୟସରେ ରତ୍ନଗିରି ଜିଲ୍ଲାର ଏକ ମରାଠୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାଇଥିଲେ । ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷକ ତାଙ୍କୁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପଢ଼ାଇବାକୁ ମନା କରି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଷା ରୂପେ ପାର୍ସିଭାଷା ନେଇଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭଲ ନ ଥିଲା । ବାଲ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଏହିଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଆମ୍ବେଦକର ।

୧୯୦୪ ମସିହାରେ ବାପାଙ୍କର ଚାକିରିକାଳ ସରିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ସାତ୍ତାରା ଛାଡ଼ି ବମ୍ବେରେ ଏକ ମରାଠୀ ହାଇସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ସେ ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ି ଏଲ୍‌ଫିନ୍‌ଷ୍ଟୋନ ହାଇସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ । ଏଠି ସାତ୍ତାରା ଭଳି ଛୁଆଁଅଛୁଆଁର ଭେଦଭାବ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆଡ଼ଆଖିରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ୧୯୦୭ ମସିହାରେ ସେ ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଶ୍ କରିଥିଲେ ।

ବରୋଦା ରାଜ୍ୟର ମହାରାଜା ଘୋଷଣା କଲେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ କିଛି ଅଛୁଆଁ ଜାତିର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠପଢ଼ାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି । ଭୀମରାଓ ଆମ୍ବେଦକର ଏହି ସୁଯୋଗରେ ବମ୍ବେର ଏଲ୍‌ଫିନ୍‌ଷ୍ଟୋନ କଲେଜରେ ୧୯୧୨ ମସିହାରେ ବି.ଏ. ପାଶ୍ କରିଥିଲେ । ବରୋଦା ରାଜ୍ୟରେ ସରକାରୀ ଚାକିରିଟିଏ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ସେ ବେଶିଦିନ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସବର୍ଣ୍ଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ନାନା କଟୁକ୍ତିରେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଶେଷରେ ଚାକିରି ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଠିକ୍ ଏହିଭଳି ଏକ ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଗତି କରୁଥିବାବେଳେ ବରୋଦାର ମହାରାଜା ଘୋଷଣା କଲେ କିଛି ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆମେରିକାର କଲମ୍ବିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ପଠାଇବା ପାଇଁ। ଆମ୍ବେଦକର ସେଥିନିମିତ୍ତ ମଧ୍ୟ ମନୋନୀତ ହେଲେ ଏକ ସର୍ତ୍ତମୂଳକ ଭାବେ । ୧୯୧୩ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଆମେରିକାର କଲମ୍ବିଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ଆମେରିକାର ମୁକ୍ତ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ପରିବେଶ ତାକୁ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗିଲା । ସମଭାବାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ସହିତ ମିଳିମିଶି ଆପଣେଇ ନେଲେ ଆମ୍ବେଦକର । ସେ ଅର୍ଥନୀତି ଶିକ୍ଷା କଲେ ବେଶ ଚତୁରତା ସହିତ । ୧୯୧୫ ମସିହାରେ 'ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ' ନିବନ୍ଧଟି ଲେଖି ଏମ୍.ଏ.

ପାଶ୍ କଲେ । 'ଭାରତରେ ଜାତିପ୍ରଥାର ଉଦ୍ଭବ ଓ ବିକାଶ' ନିବନ୍ଧଟି ବିଚାରକଗଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଆମ୍ବେଦକର କଲମ୍ବିଆ ଛାଡ଼ି ଲଣ୍ଡନଠାରେ ସ୍କୁଲଅଫ୍ ଇକୋନୋମିକସ ଆଣ୍ଡ୍ ପଲିଟିକାଲ ସାଇନସ୍‌ରେ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏମ୍.ଏସ୍‌ସି. ଡିଗ୍ରୀ କଲେ । ଚୁକ୍ତି ମୁତାବକ ସେ ବରୋଦା ମହାରାଜାଙ୍କର ସାମରିକ ସଚିବ ହୋଇଥିଲେ । ପରେ ପରେ ସେ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ବମ୍ବେର ଏକ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇଥିଲେ । କୋହ୍ଲାପୁରର ରାଜା ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗର ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ । ଗୁଣୀ, ଜ୍ଞାନୀ ମୁନୀଙ୍କର ସବୁ ସମୟରେ ସବୁ ଜାଗାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଅଛି । ବିଧାନସଭାରେ ଦଳିତ ଜାତି ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ି ଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସନ୍ତାନ । ଛୁଆଁଅଛୁଆଁ ଭେଦଭାବ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଗଢ଼ା ଯାଇଅଛି । ଏହାର ଘୋର ବିରୋଧ ଥିଲେ ଆମ୍ବେଦକର । ଦଳିତମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଓ କଲ୍ୟାଣ ନିମିତ୍ତ ଆମ୍ବେଦକର ଏକ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ୧୯୨୦ ମସିହାରେ କୋହ୍ଲାପୁର ସମ୍ମିଳନୀରେ ଦଳିତ ଜାତି ପାଇଁ ଏକ ସଂଗଠନ ଏବଂ ତାହାର ନୀତି ନିୟମ ଘୋଷଣା କରି ଅଧିକ ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ । ସହଧର୍ମିଣୀ ଜଣେ ପତିବ୍ରତା ନାରୀ ଥିଲେ ଓ ଅଭାବ ଅନଟନରେ ଚଳିବା ଗୁଣକୁ ସେ ଆଦରି ନେଇଥିଲେ ।

ବିଭିନ୍ନ ଆଇନଗତ ମିଶନମାନଙ୍କରେ ଆମ୍ବେଦକରଙ୍କ ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣେତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସେ ଥିଲେ ପ୍ରମୁଖ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ । ତାଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନର ରୂପରେଖ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲେ । ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକମାନଙ୍କରେ ସେ ଦଳିତମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଦଳିତମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ସେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶ୍ରମିକ ଦଳ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ତା' ପୂର୍ବରୁ ସେ ଜଣେ ମନୋନୀତ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ଯଦିଓ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହମତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲା ବାସ୍ତବରେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ ।

ସାମ୍ବିଧାନିକ ନୈତିକତାବୋଧକୁ ବିଶେଷ ଭାବେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ବୃହତ୍ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ଥିଲା । ବହୁତ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ପାଠକରି ତାହାର ମୂଳତତ୍ତ୍ୱକୁ ଧରି ରଖି ଆମ ସମ୍ବିଧାନ ତିଆରି କରାଗଲା ।

ସ୍ୱାଭିମାନ ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ଥିଲେ ଆମ୍ବେଦକର । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଅନ୍ୟର ଭଲ ଚିନ୍ତା କରି ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଦଳିତମାନଙ୍କୁ ସମାଜର ମହାସ୍ରୋତରେ ସାମିଲ କରିବା ପ୍ରୟାସ ତାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ମହତ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ଶେଷରେ ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରଣେତା ହିସାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟରେ ରହିଗଲେ ଆମ୍ବେଦକର । ୧୯୫୬ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସ ୬ ତାରିଖ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଏହି ଆଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୬ ତାରିଖ ଦିନ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇ ଭାରତ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ର ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଲା । ଏଭଳି ଏକ ମହାନ ଦାୟିତ୍ୱବାନ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କର ଦେଶବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ମହାନ ଦାନ । ସେ ସମଗ୍ର ଦଳିତ, ଶୋଷିତ, ଲାଞ୍ଛିତ ମାନବ ଜାତିଙ୍କର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଚିର ନମସ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ

୧. ବାବାସାହେବ ଆମ୍ବେଦକର – ଅଧ୍ୟାପକ ଡଃ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଦାଶ, ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ

୨. ବାବାସାହେବ ଆମ୍ବେଦକର – ଜୟଶଙ୍କର ନାୟକ, ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ଗ୍ରା– ପୋଖରିଆ
ପୋ– ମହୁଲିଆ, ଥାନା– ରାଜନଗର
ଜି– କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା